

Forenklinger i aksje- og regnskapslovgivningen for små selskaper

Revisorforeningen foreslår en enklere aksje- og regnskapslovgivning for de minste selskapene og har utarbeidet forslag til lovregler for en ny selskapsform kalt «mikroaksjeselskap». Forslagene antas å kunne spare småbedriftene for om lag 1,2 mrd. kroner årlig. Etableringen av norskregistrerte utenlandske foretak (NUF) kan bli vesentlig redusert.

Artikkelen er forfattet av:

Fagsjef rammebetingelser
Espen Knudsen
Den norske Revisorforening

Cand. Jur
Trine Husaas
Rådgiver skatt Den norske
Revisorforening

Behov for enklere aksje- og regnskapslovgivning for små selskaper

Næringslivet er blitt stadig mer spesialisert og avansert. Investorer, gründere, ansatte, kreditorer og andre aktører inngår i et samspill der det er nødvendig å tilby alle rimelig beskyttelse. Et resultat av denne utviklingen er et omfattende og til dels komplisert regelverk. De relative kostnadene og de praktiske problemene ved å følge alle reglene er større for små enn for store foretak. Den relative nytten er ikke tilsvarende større. Dette er bare i begrenset grad tatt hensyn til i gjeldende regler. Etter Revisorforeningens syn er det nødvendig i større grad å skille mellom store og små selskaper i næringslovgivningen.

Utredningen av revisjonsplikt for små foretak (NOU 2008:12), har gjort forenklinger for små foretak til et særlig relevant tema for revisjonsbransjen. Revisorforeningen støtter her utvalgsflertallet som går inn for å beholde revisjonsplikten også for de minste aksjeselskaper. Samtidig mener

Forslaget

For mikroaksjeselskaper foreslår vi bl.a.:

- Krav til aksjekapital bortfaller
- Ikke krav om generalforsamling
- Enklere stiftelse
- Ingen åpningsbalanse
- Utbytteutdeling gjennom året
- Enklere interne prosedyrer
- Krav om forsvarlig egenkapital. Ingen særskilte krav til bundet egenkapital
- Styret og selskaps-eieren er ansvarlig for at selskapet har forsvarlig egenkapital
- Virksomhetsforbud: Personlig ansvar for den som handler for selskapet bl.a. dersom selskapet ikke sender inn regnskap og selvangivelse
- Årsberetningen bortfaller
- Årsregnskap etter skattelovens vurderingsregler
- Forenklete oppstillingsplaner – næringsoppgaven kan alternativt brukes
- Vesentlig forenklete krav til noteopplysninger

vi at det er et klart behov for å gjennomføre reelle forenklinger for småbedriftene. Vi mener at det i den forbindelse er behov for en helhetlig vurdering av mulighetene for forsvarlige forenklinger av den sentrale rammelovgivning for næringslivet. Aksje- og regnskapslovgivningen peker seg ut. Behovet for en enklere aksje- og regnskapslovgivning for små foretak ble også understreket av både flertallet og mindretallet i revisjonspliktutvalget¹.

Vi har lagt vekt på å oppnå reelle kostnadsbesparelser og en enklere hverdag for små selskaper. Samtidig har det vært et grunnleggende krav at reglene skal gi rammer som bidrar til et ordnet og trygt næringsliv. Revisorforeningen mener at det

er mulig å få til store forenklinger i aksje- og regnskapslovgivningen ved å ta utgangspunkt i de små selskapenes særskilte forhold og behov. Vi har nøye vurdert i hvilken grad de gjeldende kravene i aksjeloven og regnskapsloven er egnede eller nødvendige for denne gruppen selskaper, blant annet for å beskytte selskapets kreditorer. Vi har kommet til at det er så store forskjeller mellom de minste selskaper og store selskaper, at det beste vil være å fastsette egen aksje- og regnskapslovgivning for de minste selskaper. Mulighetene for å forenkle er størst for selskaper med kun én selskaps-eier.

Det vil være aktuelt for mange foretak i Norge å etablere seg som mikroaksjeselskap etter Revisorforeningens forslag. Det

¹ Se NOU 2008:12, punkt 6.7.7, 6.7.9 og 6.8.6.

Mikroaksjeselskap (MAS)

Vi har definert et mikroaksjeselskap (MAS) som et selskap som kun har én selskapseier og som i to påfølgende regnskapsår ikke overskrider grensene for to av følgende tre vilkår:

- Driftsinntekter: 5 millioner kroner
- Balansesum: 5 millioner kroner
- Gjennomsnittlig antall ansatte: 5 årsverk

Selskapseieren har begrenset ansvar for selskapets forpliktelser.

er i dag noe over 100 000 aksjeselskaper med én eier. Av disse holder cirka 85 000 seg innenfor de foreslåtte størrelsesgrensene for mikroaksjeselskap. Det samme gjelder for en stor del av de om lag 150 000 aktive enkeltpersonforetakene og de fleste av de om lag 27 000 norskregistrerte utenlandske foretakene (NUF).

For å få til reelle forenklinger er det nødvendig med en helhetlig tilnærming, der krav som skal ivareta enkelthensyn også veies i kurven for samlede byrder. Det er også nødvendig å vurdere hensiktsmessigheten av de ulike kravene særskilt for små foretak. Revisorforeningen har nå gått gjennom aksje- og regnskapslovgivningen med et slikt utgangspunkt. Vi mener at vi har kommet opp med forslag til fornuftige og forsvarlige forenklinger. Forslagene kan gi store kostnadsbesparelser for småbedriftene dersom de blir gjennomført. Lovreglene etablerer et godt alternativ for næringsdrivende som ellers ville etablere virksomhet i et NUF. Etableringer av NUF-er som bare har virksomhet i Norge, kan dermed bli vesentlig redusert. Revisorforeningen mener at de ansvarlige myndighetene nå bør sørge for at forslagene blir tatt med i et videre utredningsarbeid, og at det blir gjennomført forenklinger i tråd med forslagene.

Mikroaksjeloven

En lov for små selskaper

Mikroaksjeloven er laget for små foretak med kun én eier.

Aksjelovens bestemmelser gjelder fullt ut for alle aksjeselskaper, uavhengig av virksomhetens størrelse og art, og uavhengig av eierkonstellasjon. Den utgjør et «sikker-

hetsnett» og et alternativ til utførlige avtaler og instruksjoner for å regulere forholdet mellom aksjonærene, forholdet mellom de ulike selskapsorganene og forholdet til selskapets kreditorer.

For små selskaper med én eier vil en rekke av aksjelovens bestemmelser være overflødige eller lite treffsikre i forhold til bestemmelsens formål.

Regler som skal ivareta forholdet mellom aksjeeierne, vil være unødvendige for selskaper med kun én eier.

For de minste selskapene gir aksjelovens regler kun i begrenset grad selskapets kreditorer tilstrekkelig beskyttelse. Dette medfører at det ofte kreves at aksjeeieren stiller tilleggssikkerhet.

I svært mange av de minste aksjeselskapene er aksjeeieren også eneste styremedlem. En rekke krav til gjennomføring av generalforsamlingen og utøvelsen av styrevervet kan i slike tilfeller oppleves svært formalistiske og unødvendige.

I mikroaksjeloven er det lagt vekt på å finne forsvarlige, enkle og hensiktsmessige løsninger for denne gruppen av selskaper, samt å gi kreditorene beskyttelse på tilnærmet samme nivå som aksjeloven gir i dag.

Ingen krav til bundet kapital, men krav til forsvarlig egenkapital

I mikroaksjeloven stilles det ikke krav til bundet kapital, men selskapet må til enhver tid ha forsvarlig egenkapital vurdert ut fra risiko og omfang av selskapets virksomhet.

- Aksjelovens regler om bundet kapital, samt prosedyrer for forhøyelse og nedsettelse av kapitalen, skal primært ivareta kreditors interesser. Imidlertid viser det seg at reglene i praksis ikke er tilstrekkelige. Minimumskapitalen er i dag lav. Kapitalen kan helt eller delvis være tapt lenge før kreditor får indikasjon på det via regnskapene eller på annen måte. Dette gjelder særlig for små selskaper.
- Innspill vi har fått fra revisorer og banker, viser at aksjelovens krav til kapitalbinding har liten betydning for de minste aksjeselskapenes tilgang til lånefinansiering. I praksis må aksjeeiere i små foretak enten kausjonere for lån til selskapet eller ta opp et privat lån og skyte pengene inn i selskapet.
- Praksis viser også at personlig kjennskap og betalingshistorikk vil ha større

betydning for små aksjeselskapers mulighet til å få kreditt fra leverandører og andre, enn krav til kapitalbinding.

Det har vært hevdet at krav om aksjekapital til en viss grad kan bidra til å unngå selskapsdannelser som ikke har livets rett, fordi aksjeeierne risikerer å tape den investerte aksjekapitalen. I dag er det mulig å oppnå begrenset ansvar med minimal kapital ved å stifte et selskap i et land hvor selskap med begrenset ansvar ikke har kapitalkrav og drive virksomheten i Norge gjennom en filial (NUF).

«Vi oppfatter at det er tverrpolitisk enighet om at det er behov for forenklinger for små foretak. Det er et godt utgangspunkt for å få til noe på dette viktige området, sier adm. dir. Per Hanstad i Revisorforeningen. Likevel har det vist seg vanskelig å oppnå resultater av betydning. Oppfølging av våre lovforslag vil være et viktig skritt videre.»

Det er i dag ca. 27 000 NUF i Enhetsregisteret. De fleste av disse utenlandske selskapene driver ikke virksomhet i hjemlandet, men kun i Norge. NUF-formen har gitt utfordringer på mange plan, blant annet fordi filialene reguleres dels av norsk og dels av utenlandsk lovgivning. I tillegg er det nok grunnlag for å si at myndighetenes kontroll med NUF-ene har sviktet på flere områder. Konkursstatistikken og et ellers «frynsete» rykte, viser at enkelte aktører dessverre har utnyttet denne situasjonen.

Selskap med begrenset ansvar uten bundet kapital, eller med svært lavt kapitalkrav, har lenge vært akseptert i enkelte andre land. I England ble det mulig å etablere 1-pund-limitedselskaper ved innføringen av The Companies Act 1985. Den tidligere uoversiktlige og vanskelige selskapslovgivningen ble reformert og gjort så enkel som mulig. Dette var ett av flere tiltak for å få fart på britisk økonomi og næringsliv. De påfølgende årene var det en betydelig økning i nyetableringer i England.

Høsten 2008 ble forslag om å tillate aksjeselskaper uten eller med lavt kapitalkrav sendt på høring i Sverige og Danmark.

EU-kommisjonen har fremmet et forslag til forordning for europeiske private selska-

per (SPE), hvor minstekravet til kapital skal være 1 Euro. Europaparlamentet har i sin behandling av forslaget gått inn for minstekravet til 1 Euro, men krever at styret skal undertegne en solvenserklæring i de tilfeller aksjekapitalen er mindre enn 8000 Euro.

Med utviklingen i resten av Europa er det nærliggende å tro at den økende tendensen til bruk av NUF vil fortsette så lenge det ikke foreligger et godt alternativ. Et av motivene med mikroaksjeloven har vært å skape et godt og oversiktlig alternativ til NUF.

Ileggelse av virksomhetsforbud

For å unngå useriøse aktører, er det i mikroaksjeloven lagt vekt på at selskapet må opptre ansvarlig og oppfylle sine plikter til å levere årsregnskap og selvangivelse, samt til å velge revisor og styre. Vi foreslår at et brudd på disse pliktene skal medføre at selskapet blir fratatt retten til å drive virksomhet. Foretaksregisteret skal i slike tilfeller illegge selskapet virksomhetsforbud.

Et selskap som er under virksomhetsforbud, kan etter forslaget ikke inngå avtaler, erverve rettigheter eller pådra seg forpliktelser. Dersom selskapet pådras forpliktelser når det er under virksomhetsforbud, hefter den eller de som har handlet på selskapets vegne, personlig og solidarisk, sammen med selskapseieren.

Enkle prosedyrer for utdeling av utbytte, kapitalinnskudd og tilbakebetaling av kapital

Siden det ikke stilles krav til bundet kapital, legger mikroaksjeloven opp til at selskapseieren skal kunne skyte inn kapital i selskapet når som helst uten spesielle krav til prosedyre. Bokføringslovens regler innebærer at innskuddet må dokumenteres skriftlig og oppbevares sammen med annet regnskapsmateriale. Det vil bli kontrollert av revisor i forbindelse med ordinær revisjon. Innskuddet vil bli betegnet innbetalt kapital og tilsvare den kapital som kan tilbakebetales skattefritt.

Det foreslås at utdeling av utbytte, så lenge selskapet har utbytteevne, skal kunne skje når som helst og flere ganger i året.

Både styret og selskapseieren er etter forslaget ansvarlig for at selskapet har nødvendig egenkapital og likviditet etter utdelingen. Selskapseieren må utarbeide en skriftlig melding til styret om hvor stort

utbytte som skal deles ut, om utbyttet skal deles ut kontant eller i nærmere angitte eiendeler, og om at forsvarlighetskravene er oppfylt. Når utbyttet er godkjent av styret, kan det utbetales.

Tilbakebetaling av tidligere innbetalt kapital følger reglene for utdeling av utbytte.

Ikke kreditt til selskapseier

I mange aksjeselskaper finner man en sammenblanding av selskapets og aksjonærens økonomi. Det foreligger utstrakt bruk av mellomregninger og fortløpende uttak fra selskapet, styrt av aksjonærens private forbruk. Ved årets slutt tilpasses uttakene til en passende lønn og/eller lån. Slik sammenblanding/tilpasning er uheldig, og ikke i tråd med gjeldende aksjelovgivning.

Med enkle prosedyrer for utdeling og tilbakebetaling av kapital anses behovet for at selskapet skal yte kreditt til selskapseieren å være betydelig redusert. Det foreslås derfor i mikroaksjeloven at all kreditt og sikkerhetsstillelse skal ligge innenfor selskapets virksomhet, og at det ikke kan gis kreditt eller stilles sikkerhet til selskapseier, noen av selskapseierens nærstående, ansatte eller tillitsvalgte.

Stiftelse og senere endring av opplysninger i foretaksregisteret

Med kun én eier og ingen krav til bundet kapital legger mikroaksjeloven til rette for

at stiftelsen av selskapet skal kunne skje på en enkel måte ved at selskapseieren registrerer selskapet i Foretaksregisteret, via Altinn. En brukervennlig registreringsløsning i Altinn er svært viktig. Det forutsettes at det ikke vil være behov for eksternt rådgivning i forbindelse med gjennomføringen av registreringen. Endringer av opplysningene skjer på tilsvarende måte via Altinn.

Selskapseieren må registrere seg selv som eier, med navn, adresse og fødselsnummer eller organisasjonsnummer. Ved eierskifte må den nye eieren registreres på tilsvarende måte. Dette skal bidra til full åpenhet om eierskapet i selskapet.

Videre skal det ved stiftelsen gis opplysninger om selskapets foretaksnavn, hvor det har sitt forretningskontor, hvilken type virksomhet det skal drive, eventuell daglig leder, styremedlemmer, revisor og eventuelle signaturrettigheter.

Det stilles ikke krav til stiftelsesdokument, vedtekter eller aksjeeierbok. Selskapet anses stiftet fra det tidspunktet det er registrert i Foretaksregisteret. Det er ikke mulig å pådra selskapet rettigheter eller forpliktelser før det er registrert.

Med slike forenkledde prosedyrer antas det at gebyret ved stiftelse bør kunne reduseres vesentlig, og dette må komme næringslivet

Forenklingsforslagene presentert for Nærings- og handelsdepartementet

Revisorforeningens forslag til ny mikroaksjelov og ny mikroregnskapslov ble først presentert for statssekretær Rikke Lind i Nærings- og handelsdepartementet 7. mai 2009. I presentasjonen fremhevet adm. dir. Per Hanstad i Revisorforeningen hvor viktig det er å gjøre det enkelt å starte opp og drive små virksomheter i Norge.

Statssekretær Rikke Lind så positivt på at Revisorforeningen kom med et slikt forslag. Hun viste til at Nærings- og handelsdepartementet er i ferd med å etablere et strategisk råd for små og mellomstore bedrifter. Statssekretær Lind ønsket å gå videre med Revisorforeningens forslag i den forbindelse.

Statssekretær Rikke Lind i Nærings- og handelsdepartementet.

til gode. Vi har lagt til grunn at et gebyr på kr 1000 bør være tilstrekkelig for å dekke Foretaksregisterets jobb ved å godkjenne registreringen og sende ut firmaattest.

Det skal være mulig å registrere et mikroaksjeselskap ved å levere et stiftelsesskjema på papir, men det forutsettes at valget av en papirbasert løsning, som vil medføre et merarbeid for Foretaksregisteret, vil innebære et tilsvarende høyere gebyr.

Organisering av virksomheten

Siden mikroaksjeselskapene kun skal ha én eier, vil det ikke være behov for særskilte regler knyttet til avholdelse av generalforsamlingen.

I mikroaksjeloven foreslås derfor ingen generelle formkrav knyttet til selskapsseierens utøvelse av generalforsamlingens funksjon og beslutningsmyndighet. Det fremgår imidlertid visse formkrav av enkelte bestemmelser, som for eksempel i forbindelse med utdeling av utbytte og tilbakebetaling av kapital.

Selskapsseieren velger styret og bestemmer selv om det skal velges varamedlemmer. Så lenge styret kun har ett styremedlem, anses det ikke nødvendig med saksbehandlingsregler. Mikroaksjeloven foreslår derfor at det kun skal fastsettes saksbehandlingsregler dersom det velges mer enn ett medlem til styret. Styrets rolle og myndighet er for øvrig, med noen få modifikasjoner, lik den vi kjenner fra aksjelovens system.

Mikroregnskapsloven

- Blant de minste foretakene er det i hovedsak aksjeselskaper som har regnskapsplikt. Begrunnelsen er at ansvarsbegrensningen for aksjeselskaper bør motsvares blant annet av krav om å utarbeide regnskapsinformasjon som skal være offentlig tilgjengelig gjennom Regnskapsregisteret. Vi mener ut fra dette at offentlige regnskaper bør være et krav også for mikroaksjeselskaper.
- Regnskapene til større foretak dekker til dels andre informasjonsbehov enn regnskapene til små foretak. På grunnlag av de grensene vi foreslår for størrelsen på mikroaksjeselskaper, mener vi at det vil være forsvarlig å forenkle regnskapsreglene vesentlig for disse selskapene.

Årsregnskap etter skattelovens vurderingsregler

Vi mener det vil være forsvarlig at mikroaksjeselskaper får anledning til å utarbeide årsregnskap etter skattelovens vurderingsregler. Selskapets kostnader med å utarbeide årsregnskap vil bli vesentlig redusert. Den overordnede innvendingen er at anvendelsen av skattelovens vurderingsregler, for eksempel avskrivningsreglene, i mange tilfeller ikke vil gi et dekkende bilde av selskapets reelle økonomiske stilling og resultat. Skattereglene er innrettet for å ivareta andre formål. Sett opp mot muligheten for forenklinger og kostnadsreduksjoner, anser vi likevel at det vil være akseptabelt å tillate mikroaksjeselskaper å utarbeide et slikt regnskap.

Årsberetningen bortfaller

Det er få som faktisk leser og benytter informasjonen i årsberetningen til disse små selskapene. Eier og eneste styremedlem er som oftest en og samme person. Da har heller ikke et krav om å utarbeide årsberetning noen betydning for å ansvarliggjøre styret.

Forenklede oppstillingsplaner for resultatregnskap og balanse

Vi mener at det vil være akseptabelt å tillate betydelig enklere oppstillingsplaner for resultatregnskapet og balansen for mikroaksjeselskaper. Spesifikasjonsgraden skal imidlertid være tilstrekkelig til å ivareta grunnleggende behov hos de typiske regnskapsbrukerne og for bruk av regnskapsinformasjon til statistikk. Vi har også lagt vekt på at det skal være enkelt å slå sammen og overføre opplysninger fra næringsoppgaven til resultatregnskapet og balansen. Vi foreslår at mikroaksjeselskapene skal kunne velge å bruke resultat- og balanseoppstillingen i næringsoppgaven som årsregnskap.

De fleste krav til noteopplysninger fjernes

Bare et minimum av det vi anser som helt sentrale opplysninger for brukerne av regnskapene til mikroaksjeselskaper er beholdt. Etter forslaget skal mikroaksjeselskaper gi noteopplysninger om følgende forhold:

- Anvendte regnskapsprinsipper.
- Vesentlige mindreverdier (reelle verdier er lavere enn i regnskapet – se nærmere nedenfor).
- Konsern: Navn, forretningskontor, eierandel og stemmeandel for datterselskaper.

- Fordringer, gjeld og transaksjoner med nærstående parter (se nærmere nedenfor).
- Garantiforpliktelser som ikke er regnskapsført.
- Navn på selskapsseieren.

Krav om å gi tilleggsinformasjon dersom de reelle verdiene er vesentlig lavere enn i regnskapet

I et regnskap basert på skattemessige verdier kan det være nødvendig å gi tilleggsinformasjon dersom de reelle verdiene er vesentlig lavere enn de verdiene som fremgår av regnskapet. For å unngå en unødig tilleggsbelastning, er det samtidig viktig at et slikt krav ikke gjør det nødvendig å foreta en fullstendig verdivurdering av selskapets eiendeler og gjeld hvert år. Meningen med det foreslåtte kravet, er derfor at tilleggsinformasjon skal gis når det foreligger klare og enkelt konstaterbare indikasjoner på at de reelle verdiene er vesentlig lavere enn de regnskapsmessige (det vil si skattemessige) verdiene.

Krav om å gi tilleggsinformasjon om transaksjoner med nærstående

På samme måte som i aksjeselskaper med én eier, som ofte er eneste styremedlem, er transaksjoner med selskapsseieren og dennes nærstående et risikoområde for misligheter. Vi anser derfor at det er behov for et krav om å gi tilleggsinformasjon i notene om transaksjoner med nærstående. Kravet vil gjøre det vanskeligere å foreta transaksjoner i strid med reglene i mikroaksjeloven, og transaksjoner for å unndra skatt.

Revisjon

Revisorforeningen legger opp til at mikroaksjeselskapene skal ha revisjonsplikt. Med de forenklingene og samordningen med skattereglene som vi foreslår for årsregnskapet, vil imidlertid også revisjonen bli enklere. De vesentlige selskapsrettslige forenklingene vi foreslår, inkludert eliminering av enkelte «problemområder» som for eksempel lån til aksjeeiere, bidrar i samme retning. Vi mener derfor det er realistisk at selskapenes kostnader til revisjon vil bli redusert; anslagsvis med 25 %.

EØS-regler

Forslaget vil ikke kunne gjennomføres fullt ut innenfor de gjeldende EØS-reglene etter EUs årsregnskapsdirektiv. Her har vi basert oss på at EU-kommisjonens forslag fra februar 2009 om å unnta mikroforetak fra årsregnskapsdirektivet blir vedtatt.²

² Se: revisorforeningen.no/?did=9446708